

Gymnasieuniversitet?

Det finns en dualism inbyggd i det svenska universitetsväsendet. Den kraftiga expansionen av lågstadietutbildningen under de senaste 10—15 åren har förstärkt denna inbyggda spänning. Det finns nämligen inom universiteten två karriärer, en pedagogisk och en forskar-karriär. I den förstnämnda har man relativt snabbt kunnat nå toppen genom att erhålla ordinarie anställning som lektor. Den andra karriären, däremot, har varit och är fortfarande mycket begränsad. Få forskare vid universiteten kan nå anställningstrygghet genom att bli ordinarie och få privilegiet att fortsätta att forska.

Den stora ansvällningen av studenter under de två senaste decennierna, som kraftigt utökat antalet anställda i den pedagogiska karriären, har också medfört att den administrativa makten över institutionerna glidit över till lektorerna och andra lärare med huvudsakligen pedagogisk inriktning. Forskningens resursbehov har därför av naturliga skäl blivit eftersatta — till den begränsade del dessa kan påverkas på universitets- och institutionsnivå.

Samtidigt finns det en tendens att statsmakterna hellre satsar på att bygga upp forskningsinstitutioner och forskarkapacitet i anslutning till myndigheter och verk. Tendensen är densamma i näringslivet. Pengarna satsas på institutioner utanför universiteten.

Två tendenser kan skönjas som ett resultat av denna utveckling. För det första: Forskare vid universiteten söker sig

med jämna mellanrum utomlands. Med någon överdrift kan man säga, att förutsättningarna för att en svensk universitetsforskare skall kunna "ligga vid forskningsfronten" är att han eller hon tillbringar vart annat eller vart tredje år utomlands, företrädesvis i USA. Endast för de mesta framstående forskarna står denna möjlighet öppen.

För det andra: Universitetsforskarna försöker i ökad utsträckning finna förankring utanför universiteten för att få finansiellt stöd och tillgång till administrativ kapacitet. Det finns exempel på universitetsinstitutioner, där forskarna inte ens kan få sina uppsatser utskrivna. Ytterst få universitetsforskare har tillgång till kvalificerad sekreterarkapacitet.

Det pågår alltså för närvarande en "collegeisering" eller "gymnasiefiering" av de svenska universiteten, dels genom den interna maktomfördelningen, dels genom statsmakternas och näringslivets forskningspolitik. De svenska universiteten kommer i framtiden knappast att hävda sig internationellt som framstående vetenskapliga institutioner om inte statsmakternas politik läggs om.

Uppsala universitet firar under innevarande år sitt 500-årsjubileum under utvecklande av mycken pompa. Man kanske skall se jubileet som slutpunkten för en institution, som i ett halvt årtusende huvudsakligen bedrivit vetenskaplig forskning?

V B